

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 24 sierpnia 2017 roku

ZSR.422.17.2017.ER

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697), powołała do życia instytucję asystenta rodziny. Zadaniem asystentów rodziny jest prowadzenie systematycznej, bezpośredniej pracy z rodziną mającą trudności w prawidłowym funkcjonowaniu.

Prawny obowiązek zatrudnienia asystentów rodziny datuje się na 1 stycznia 2015 roku. Lata 2012-2014 były okresem wdrożeniowym, w którym gminy same decydowały o ewentualnym zatrudnieniu asystenta rodziny.

Najwyższa Izba Kontroli w 2015 roku przeprowadziła kontrolę, której głównym celem była ocena funkcjonowania asystentów rodziny, w szczególności efektów podejmowanych przez nich działań, jak również ocena prawidłowości zatrudniania i organizacji pracy asystentów rodziny, wykorzystania środków na dofinansowanie kosztów ich wynagrodzeń, w ramach resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (w latach 2012–2014) oraz ocena realizacji zadań asystentów rodziny, w zakresie dotyczącym wspierania rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Kontrolę przeprowadzono w 18 ośrodkach pomocy społecznej (miejskich, gminnych i miejsko-gminnych). Badania kontrolne przeprowadzono pod względem legalności, gospodarności i rzetelności. Ponadto podczas kontroli zasięgnięto informacji w 55 podmiotach, tj. w 17 powiatowych centrach pomocy rodzinie, 18 zespołach kuratorskiej służby sądowej do wykonywania orzeczeń w sprawach rodzinnych i nieletnich oraz w 20 gminach niezatrudniających asystentów rodziny.

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

W informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie asystentów rodziny w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej” (nr ewid. 35/2015/P/14/048/KPS), wskazano, że asystentura rodziny może być przydatnym i skutecznym instrumentem w działaniach wspierających rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, pod warunkiem poprawy organizacji pracy i finansowania zadań wykonywanych przez asystentów.

Najwyższa Izba Kontroli, obok trudności z zapewnieniem finansowania działalności asystentów, zwróciła uwagę na nieuregulowanie na gruncie ustawowym zasad współpracy asystenta z kuratorem sądowym, gdy członkowi rodziny współdziałającej z asystentem sąd wyznaczył kuratora, w tym: brak ustalenia, na ile postanowienie sądu implikuje obowiązek dla OPS podjęcia takiej współpracy, czy, a jeśli tak, to kto i kiedy powinien sporządzić wywiad środowiskowy, czy stosowne postanowienie sądu zastępuje wniosek pracownika socjalnego do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przydzielenie asystenta rodziny, a także w jaki sposób powinny wyglądać relacje asystenta z kuratorem rodzinnym, jeśli taki został rodzinie przydzielony.

Zauważono, że inicjowanie asystentury na podstawie postanowienia sądu nie wpisuje się w jedną z podstawowych zasad asystentury, że wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą (i aktywnym udziałem). W wypadku zarządzenia sądu, asystenci są zobligowani do podejmowania współpracy z rodzinami, które często współpracy tej nie chcą. Mogą też powstać wątpliwości, czy skierowanie przez sąd rodziny do współpracy z asystentem oznacza, że ma ona pierwszeństwo przed innymi rodzinami oczekującymi na taką współpracę.

Wobec nieuregulowania na gruncie ustawowym zasady współpracy asystenta rodziny i kuratora rodzinnego, w tych przypadkach, kiedy realizują oni w tym samym czasie zadania wobec tej samej rodziny lub jej członków, NIK zarekomendowała Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej, aby w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości podjął działania, zmierzające do znowelizowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i wprowadzenia obowiązku współpracy asystentów rodziny z kuratorami sądowymi w obszarze wspólnej diagnostyki i oddziaływania na rodzinę, zarówno w stosunku do rodzin objętych nadzorem kuratorskim, jak i tych, których dzieci umieszczono w systemie pieczy zastępczej.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła również uwagę na potrzebę prowadzenia przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, we współpracy m.in. z ośrodkami naukowymi

i organizacjami pozarządowymi, działań wspierających wypracowanie standardów pracy asystenta, obejmujących m.in.:

- wzory podstawowych dokumentów, niezbędnych w jego pracy, w tym plan pracy z rodziną;
- metody pracy z rodzinami trudnymi, nastawionymi niechętnie do współpracy i z głęboko utrwalonymi dysfunkcjami w sferze opiekuńczo-wychowawczej;
- zasady współpracy między asystentami i innymi instytucjami działającymi na rzecz rodzin i dzieci, np. z instytucjami pieczy zastępczej, celem zintensyfikowania tej współpracy; zbiór dobrych praktyk w zakresie zatrudniania, organizacji pracy i funkcjonowania asystentów rodziny.

Wobec upływu dwóch lat od przekazania przez Najwyższą Izbę Kontroli informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie asystentów rodziny w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej”, na podstawie art. 10a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się do Pani Minister z prośbą o przekazanie informacji odnośnie działań podjętych w celu wykonania powyższych zaleceń oraz ich efektów podjętych czynności.

z wyrazami szacunku
Marek Piórkowski